

**משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי
תכניות לימודים ייחודיות**

שם ביה"ס/המוסד: כפר הנוער "אשל הנשיא"

שם התכנית הייחודית: חוק ומשפט

תחום הדעת: מדעי החברה

מספר יחידות הלימוד: 5

סמל מוסד: 680025

תכנית לימודים ייחודית

מגמת חוק ומשפט לבגרות 5 יח"ל

עדכון תשע"ו

1. רקע

תכנית הלימודים בבית ספרנו פועלת בהצלחה רבה החל משנת הלימודים תשנ"ט.

משרד החינוך המינהל לחינוך התיישבותי כפר הנוער "אשל הנשיא"

בית הספר "אשל הנשיא" הינו כפר נוער חקלאי שבו לומדים כ- 1400 תלמידים מתוכם כ- 250 תלמידי פנימייה המגיעים במסגרת האגודה לקידום החינוך. תלמידי בית הספר מגיעים מיישובים קהילתיים באזור וכן מקיבוצים ומושבים.

את מורה המגמה מאז היווסדה, ד"ר ראודור מנור, שפרש לגמלאות, החליפה לפני מספר שנים עו"ד שלומית מנור-רונה, בוגרת תואר ראשון במשפטים מטעם אוניברסיטת בר אילן, בוגרת תואר שני בקרימינולוגיה מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים ובעלת תעודת הוראה באזרחות מטעם אוניברסיטת בן-גוריון. עו"ד מנור-רונה הינה בעלת ניסיון קודם בעבודה משפטית וניהולית במשרד המשפטים בירושלים.

2. הסיבות לפיתוח התכנית

בית הספר "אשל הנשיא" הינו בית הספר היחיד בנגב המקיים כיום מגמת חוק ומשפט כתכנית ייחודית. לאור פתיחתה של פקולטה חדשה ללימודי משפטים במכללת "ספיר" בנגב, ישנה חשיבות מיוחדת בחשיפתם של תלמידים לתחום זה ולקיום שיתוף פעולה הדוק בינינו לבין המכללה. המודעות לחשיבות נושא לימוד המשפטים גברה מאוד בימינו וקיימת דרישה גוברת מצד תלמידינו והוריהם ללימוד הנושא.

3. מבנה התכנית

לפי תכנית לימודים ייחודית זו ילמדו בשנים יוד-יא' 2 יח"ל בהתאם לחלוקה הבאה:

- א. נושא יסודות המשפט כיחידת לימוד אחת כאשר במסגרתו השיעור יכלול 60 ש"ש ולסדנא יוקדשו 30 ש"ש.
- ב. נושא המשפט הפלילי ותורת הענישה כיחידת לימוד אחת כאשר השיעור יכלול 60 ש"ש ולסדנא יוקדשו 30 ש"ש.

בשנת הלימודים השלישית בכיתה יב' ילמדו 2 יח"ל בהתאם לחלוקה הבאה:

- א. נושא מבוא למשפט עברי – החל משנת הלימודים תשע"ז תתבצע ביחידה זו הערכה חלופית.
- ב. נושא המשפט החוקתי כיחידת לימוד אחת כאשר במסגרתו השיעור יכלול 60 ש"ש ולסדנא יוקדשו 30 ש"ש.

4. דרכי ההוראה

השיעור עצמו יוקדש בחלקו להרצאה פרונטאלית של המורה בסוגיה הנלמדת באותו שיעור וחלקו האחר יוקדש לדיון כיתתי בסוגיה הנדונה ולבדיקת שיעורי הבית והמטלות האחרות באותה הסוגיה. הסדנא תוקדש לניתוח פסקי דין ובמסגרתה תלמד הטכניקה של כתיבה משפטית, שימוש בשפה המשפטית והבנת הרציונל של פסק הדין. יחידת הלימוד העוסקת במשפט העברי תוקדש רובה ככולה ללמידה משמעותית וחוייתית, ההופכת את התלמיד ללומד אקטיבי. בנוסף לאמור יתווספו דרכי למידה חוייתיות דרכן ייחשפו התלמידים לאספקטים שונים של החומר הנלמד וביניהם: סיורים בבתי משפט, מוסדות לנוער עברייני, פרקליטות ומשטרה, ארגונים חברתיים העוסקים בזכויות אדם ואזרח, הרצאות אורח וצפייה בסרטים.

5. רציונל התכנית

דו"חות שאומצו לאורך השנים ע"י מערכת החינוך הישראלית (וועדת קרמניצר, וועדת שנהר) הדגישו את החשיבות של הפגשת התלמידים עם סוגיות אזרחיות שונות לרבות זכויות וחובות של אזרח, כבוד האדם, ערכי המשטר הדמוקרטי והמחויבות להם, סובלנות וכיוצ"ב.

משרד החינוך המינהל לחינוך התיישבותי כפר הנוער "אשל הנשיא"

כמו כן, קיימת חשיבות בהקניית "מיומנויות אזרחיות" לרבות היכולת לנתח סוגיה חברתית או פוליטית, לראות אותה במלוא מורכבותה ולמתוח עליה ביקורת מבוססת ומנומקת.

בנוסף, קיימת מגמה גוברת של חיזוק לימוד מקצועות היהדות ברוח ביקורתית, פתוחה ופלורליסטית. חשוב להפגיש את התלמיד הלומד בחינוך הממלכתי עם מורשתו ולהציע על זיקתו לתרבות העולם ולערכים אוניברסאליים רלוונטיים.

הגב' יהודית קרפ, משנה למנכ"ל למשרד המשפטים, הציגה במאמרה "מיסוד החינוך לאוריינות המשפטית" משנת תשנ"ה את החשיבות לפיתוח "אוריינות משפטית" בקרב התלמידים ממספר סיבות: מרכזיותו של המשפט בכל חברה דמוקרטית; התמודדות עם שאלות ערכיות חשובות ע"י התלמידים; פיתוח מיומנויות של חשיבה חיונית כמו היכולת להתמודד עם מצבי בחירה והחלטה.

במסגרת תכנית הלימודים שפיתחנו אימצנו כיוונים אלה ונתנו להם ביטוי בבחירת תכני התכנית ובדרכי הוראתה ולמידתה. בחרנו בפרקים הבאים "יסודות המשפט", "משפט פלילי ודיני ענישה", "משפט עברי" ו"משפט חוקתי" כאשר כל פרק יהווה יחידת לימוד בסיסית במסגרת 5 יחידות הלימוד הנלמדות במגמה.

6. מטרות התכנית

א. מטרות כלליות

- התלמיד יבין את משמעותם הרב צדדית והמורכבת של ערכים מרכזיים של חברתנו. הבנה זו תבוא לידי ביטוי, בין היתר, בכך שיציע, אם יתבקש, הגדרות שונות של הערכים; יצביע על הקשרים בין ההגדרות ועל הסתירות האפשרויות ביניהן; יציע דוגמאות (מצבים) הן מחומר הלימוד והן מפרי דמיונו בהן תבוא לידי ביטוי תגובה מסוימת הממחישה מחויבות לערך מסוים; יצביע על יתרונות וחסרונות של אימוץ ערך פלוני.
- התלמיד יגבש עמדות עצמיות ביחס אל ערכים אלה, שיבואו לידי ביטוי בדיונים, ניתוחי אירוע, בתשובותיו לשאלות פתוחות בבחינות וכו'.
- התלמיד יפנים ערכים חברתיים מרכזיים המופיעים בתכנית הלימוד. הערכים הבסיסיים המשותפים לכל פרקי התכנית בהם מדובר הם:
 - אמת
 - צדק
 - הוגנות
 - דמוקרטיה
 - חוק
 - פלורליזם וסובלנות
 - ביקורתיות
 - מורשת אבות
 - זכויות האדם
- התלמיד יכיר את היבטיה המשפטיים של מורשת ישראל, יעריך אותה ויתגאה בתרומת אבותיו למחשבה המשפטית ולהסדרת מערכת היחסים שבין אדם לחברו.
- התלמיד יפנים את משמעות ערך העבודה בימינו ואת חשיבותה לפרט ולחברה.
- התלמיד יבין, כי כיבוד החוק והמשפט הינו חיוני לקיום החברה והסדר המדיני.
- התלמיד ישפוט אירועים במציאות על פי אמות מידה מוסריות אוניברסאליות ועל פי השיקולים המקצועיים של תורת המשפט.
- התלמיד יבחן את מעשיו והלך מחשבותיו כאיש מקצוע עתידי בתחום החוק והמשפט.

משרד החינוך המינהל לחינוך התיישבותי כפר הנוער "אשל הנשיא"

- התלמיד יבין, כי קיימות נקודות ראות שונות משלו ושניתן לקבלן גם אם הוא אינו נוטה להסכים עמן.
- התלמיד יבחין בין דיסציפלינות שונות המונחות ביסודם של פסקי דין, מאמרים או הצעות שונות.
- התלמיד יבין את תפקידו העיקרי של המשפט המאזן בין ערכים וזכויות אנוש מגוונות ושונות.

ב. מטרות ייחודיות לתכני הלימוד של התכנית:

- בנושא "המשפט הפלילי ותורת הענישה" – התלמיד יפנים את הקשר בין משפט פלילי לבין מוסר וכיכר את ההשלכות המעשיות שלהם. התלמיד יבין את השוני בין המשפט הפלילי והמשפט האזרחי וכיכר את הגופים המופקדים על שמירת החוק במדינה ואת תפקידיהם.
במסגרת הנושא ייחשף התלמיד למגוון רחב של פסקי דין ומאמרים מתוכם ייגזרו ויבחנו נושאים כגון: יסודות האחריות הפלילית, העבירה ויסודותיה, עבירות נגזרות וסייגים לאחריות הפלילית.
במסגרת לימוד הנושא יבקר התלמיד בבתי משפט ובבית כלא באזור הדרום וכיכר מקרוב את מערכת אכיפת החוק (משטרה, שב"ס).
- בנושא "יסודות המשפט" – התלמיד יתמחה בסוגים שונים של ענפי המשפט הקיימים בימינו ויתוודע למונחים ולמקורות המשפטיים הבסיסיים ולמערכת הנורמות המרכיבות את המשפט הישראלי.
בעקבות זאת התלמיד יכיר את העקרונות הבסיסיים של שיטות משפט שונות, יבין את הדינאמיקה ההתפתחותית של חוק ושל פסק דין ויבין את הקשר ההדדי ויחסי הגומלין בין תופעות, אירועים ותפישות עולם בתחום המשפט.
כמו כן יכיר התלמיד את הגופים המופקדים על שמירת החוק במדינה ואת תפקידיהם.
בלומדו את המונחים והמקורות המשפטיים הבסיסיים הקיימים בכל חברה אנושית מתוקנת כגון: צדק, אמת, הוגנות, חוק, דמוקרטיה, מורשת אבות, התלמיד ידע להגדיר את מושגי היסוד המשפטיים ויבין את תהליך עיצובה של נורמה משפטית. כמו כן, הוא יכיר מקרוב את מבנה המערכת המשפטית ואת החלוקה שלה לענפי משפט שונים. הוא יערוך ביקורים בבתי משפט ובבתי דין ויכיר מקרוב את מערכת אכיפת החוק (משטרה, הוצאה לפועל, שב"ס).
- בנושא "המשפט החוקתי" – התלמיד יכיר את ייחודו ותפקידו של המשפט החוקתי בשונה מענפי משפט אחרים. יעמוד על הבעייתיות בשאלת קיומה של חוקה בישראל ומעמדה המשפטי, כן יעמוד על טיב מעמדה של הצהרת העצמאות כמסמך מעין חוקתי ועל ההיסטוריה של חקיקת חוקי היסוד בישראל ומעמדם.

התלמיד יתמחה בסוגיות המרכזיות של זכויות האדם: חיים, חירות, שוויון וכבוד, יבין את הצורך בהגנה על זכויות יסוד אנושיות ויגלה רגישות לסטייה מהנורמה המקצועית המשפטית.
התלמיד יבין כי מול זכות ניצבת חובה והוא יכיר מקרוב את המגבלות המשפטיות-חברתיות המוטלות על חירות האדם.
התלמיד ייחשף לשיטת המשפט האדברסרית הנוהגת בישראל, יבין את תפקידם של בתי המשפט ככלל ואת תפקידו ומעמדו המיוחד של בג"צ בפרט.
בין היתר יעמוד התלמיד על המושגים: שיקול הדעת השיפוטי; השופט כפרשן של הדין; עצמאות השפיטה והשופט.
התלמיד יכיר את הויכוח בשאלת היותה של מדינת ישראל יהודית ודמוקרטית, ההתנגשות בין הערכים; האיזון ביניהם. האם ניתן ליישב ביניהם. האם מתקיים מדרג בין הערכים.

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

לצורך כך, יקוימו סיורים מודרכים לתלמידים בבית המשפט העליון, בכנסת ישראל וכן עם ארגונים שונים העוסקים בסוגיות אלה.

- בנושא "המשפט העברי" – התלמיד יפנים ערך חברתי מרכזי כמורשת אבות וידע לכבד נקודות ראות שונות. הוא יגלה כושר הבנה בעיון בטקסטים ובטיעונים משפטיים עתיקים ויבין את ההיקש הלוגי בכל טיעון חדש שיתקל בו. במסגרת זו הוא יתוודע למורשת המשפט העברי כפי שהתפתחה בעם היהודי במשך אלפי שנים ויעמוד על שילובו של המשפט העברי במשפט הישראלי העכשווי.

ג. מטרת קוגניטיביות:

רמת הידע

- התלמיד יגדיר מושגי יסוד בתכנית הלימודים
- התלמיד יכיר את הגופים המופקדים על שמירת החוק במדינה
- התלמיד ידע את תפקידיהם של המוסדות המופקדים על שמירת החוק במדינה
- התלמיד ידע את העקרונות הבסיסיים של שיטות משפט שונות

רמת ההבנה

- התלמיד יגלה כושר הבנה של טקסטים וטיעונים משפטיים
- התלמיד יבין את הצורך בהגנה על זכויות יסוד
- התלמיד יבין את תהליך עיצובה של נורמה משפטית
- התלמיד יבין את ההקשר הלוגי בכל טיעון חדש שיתקל בו
- התלמיד יבין מדוע מסקנה ב' נובעת מטיעון א'
- התלמיד יבין כי מול זכות ניצבת חובה

רמת היישום

- התלמיד ידע לעשות שימוש נכון בטרמינולוגיה משפטית
- התלמיד יזהה את ההבדלים בין דעת רוב לדעת מיעוט בפסקי דין
- התלמיד ידע להשתמש בדרך ניתוח משפטית באירועים משפטיים שונים
- התלמיד ידע לעשות שימוש בכלים המשפטיים לניתוח אירועים יומיומיים

ד. מטרת בתחום המיומנות:

מיומנויות טכניות

- תלמיד ידע לאתר מידע רלוונטי וייעזר בספרות מקצועית
- התלמיד ידע למצוא חומר רקע בסוגיות משפטיות
- התלמיד ידע להשתמש במאגר משפטי לצורך איתור ושימוש בחומר מקצועי
- התלמיד ידע להכין תמצית וראשי פרקים לדיון משפטי
- התלמיד ידע להתנסח בצורה ברורה
- התלמיד ידע להציג טיעונים בעד ונגד משפטיים

מיומנויות מקצועיות

- התלמיד ידע להבין ולפרש טקסטים עיוניים משפטיים
- התלמיד יפנים הרגלי סדר, דייקנות ומשמעת עצמית בעיסוקו בחומר משפטי

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

- התלמיד ידע לקרוא ולאתר רעיונות בין השורות בטקסט עיוני
- התלמיד ימצא ביסוס לטיעונו בטקסטים משפטיים
- התלמיד יבין את הדינאמיקה ההתפתחותית של חוק או של פסק דין
- התלמיד יבין את הקשר ההדדי ויחסי הגומלין בין תופעות, אירועים ותפישות עולם בתחום החוק והמשפט
- התלמיד יגלה רגישות לסטייה מהנורמה המקצועית המשפטית

ה. מטרות רגשיות-

- התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי בית הספר הקהילה בה הוא חי ויגלה עניין ומוטיבציה ליטול במסגרתן חלק פעיל.
- התלמיד יגלה סבלנות וסובלנות כלפי האחר והשונה ונכונות לשמוע דעות אחרות ומגוונות.
- התלמיד יהא נכון לסייע לחבריו לכיתה ולעבוד עמם בשיתוף פעולה.

להלן פירוט תכנית הלימודים ביח"ל השונות:

יסודות המשפט

יחידת לימוד אחת בהיקף של 90 שעות (שיעור + סדנא)

1. מהות המשפט ומטרותיו (2 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)

- א. מהו משפט ; אבחנה בין משפט למוסר ובין משפט לצדק ; תחולתו של המשפט בחינו.
- ב. הפירמידה של הנורמות המשפטיות- מהותה, מאפייניה והיחס בין הנורמות המרכיבות אותה.

2. מונחי יסוד במשפט (2 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)

הגדרת מונחים מרכזיים מתחום המשפט לרבות: "משפט", "צדק", "מוסר", "דין", "חוק", "חזקה" והסבר כיצד הם משתלבים בפירמידת הנורמות.

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

חומר קריאה

- חוק יסודות המשפט, התש"ס 1980
- חוק יסוד : השפיטה
- ע"פ 213/56 יועמ"ש נ' אלכסנדרוביץ', פ"ד יא 695
- בג"צ 355/79 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד(3) 294
- ע"א 294/91 חברה קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום, פ"ד מו(2) 464

3. מקורות משפטיים (4 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)

- א. התקדים : משמעות התקדים המחייב והיותו מקור ליצירת משפט (1 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)
- ב. המנהג : מאפייניו, התייחסות הפסיקה אליו כמקור משפטי (1 שעות שיעור)
- ג. ההיקש והתייחסות המשפט הישראלי כלפיו (1 שעות שיעור)
- ד. החסר (לאקונה) : משמעותו והתייחסות המשפט הישראלי אליו (1 שעות שיעור + 1 סדנא)

4. ההסטוריה של מערכת המשפט הישראלי (4 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)

המשפט בתקופות השונות (העותמאנית מנדטורית וישראלית) ורצף הנורמות בין תקופות אלה.

חומר קריאה

- סימן 46 לדבר המלך במועצתו 1922
- סעיף 11 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948
- חוק יסודות המשפט, תש"ס-1980
- הכרזת העצמאות-החלק השני
- פקודת המעבר לאסיפה המכוננת, תש"ט-1949
- חוק המעבר, תש"ט-1949
- הצעת הררי מיום 13.6.1950
- חוק המעבר לכנסת השניה, תשי"א-1951

5. מבנה מערכת המשפט בישראל (8 שעות שיעור + 4 שעות סדנא)

- א. ההליך השיפוטי, תפקידי השופט, פרשנות במשפט (1 שעות שיעור)
- ב. סמכויות בתי המשפט : שלום, מחוזי, עליון, בג"צ (2 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)
- ג. בתי משפט מקומיים ובית משפט לתביעות קטנות (1 שעות שיעור)
- ד. זכות הערעור, דיון נוסף ומשפט חוזר (1 שעות שיעור)
- ה. מערכת בתי הדין הרבניים (2 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)
- ו. מערכת בתי הדין לעבודה (1 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)

חומר קריאה :

- חוק יסוד : השפיטה
- חוק בתי המשפט, תשמ"ד-1984
- חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953
- חוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1968
- א' ברק, פרשנות במשפט, כרך ג', פרשנות חוקתית, 1994, עמ' 37-57.
- ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט(4) 221
- בג"צ 6652/96 האגודה לזכויות האזרח נ' שר הפנים, פ"ד נב(3) 117 .
- בג"צ 5364/94 ולנר נ' יו"ר מפלגת העבודה הישראלית, פ"ד מט (1) 758

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

6. ענפי המשפט העיקריים (סה"כ 40 שעות שיעור + 18 שעות סדנא)

א. דיני החוזים (10 שעות שיעור + 3 שעות סדנא)

1. מהות החוזה, חופש החוזים ומגבלותיו (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
2. הליך כריתת החוזה (1 ש"ש)
3. דרישת הכתב ודרישת תום הלב (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
4. חוזה פסול (1 ש"ש)
5. פגמים בכריתת חוזה- טעות, הטעיה, עושה (1 ש"ש)
6. תרופות בשל הפרת חוזה- אכיפה, פיצויים, ביטול והשבה (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
7. חוזים אחידים (2 ש"ש)

חומר קריאה:

- חוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973
- חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970
- חוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982
- בג"צ 1683/93 יבין פלסט נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מז(4) 702
- ע"א 440/75 זנדבנק נ' דנציגר, פ"ד ל(2) 260
- ע"א 158/77 רבינאי נ' מן שקד בע"מ, פ"ד לג(2) 281
- ע"א 692/86 יעקב בוטקובסקי ושות' נ' גת, פ"ד מד(1) 57
- ד"נ 40/80 קניג נ' כהן, פ"ד לו(3) 701
- ע"א 579/83 זונשטיין נ' אחים גבסו בע"מ, פ"ד מב(2) 278
- ע"א 829/80 שכון עובדים נ' זפניק, פ"ד לו(1) 579
- ע"א 5630/90 תדמור נ' ישפאב, פ"ד מז(2) 517
- ע"א 838/75 ספקטור נ' צרפתי, פ"ד לב(1) 231
- ע"א 294/91 חברת קדישא גחש"א נ' קסטנבאום, פ"ד מו(2) 464

ב. דיני משפחה (8 שעות שיעור + 3 שעות סדנא)

1. ההשתייכות הדתית (2 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)
 2. נישואין וגירושין בישראל ובחו"ל (2 שעות שיעור)
 3. ידועים בציבור (2 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)
 4. עקרונות דיני המזונות (2 שעות שיעור + 1 שעות סדנא)
- אריאל רוזן-צבי דיני המשפחה בישראל – בין קודש לחול, עמ' 166-188
 - חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953
 - חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה - 1995
 - חוק הרבנות הראשית לישראל, התש"מ - 1980
 - חוק משפחות חד-הוריות, התשנ"ב - 1992
 - חוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), תשי"ט - 1959
 - פקודת העדה הדתית (המרה) - 1929
 - בג"צ 304/86 ברק נ' ביה"ד השרעי, פ"ד מא(2) 745
 - ע"א 401/66 מרום נ' מרום, פ"ד כא(1) 673
 - ע"א 1981/90 אהרון נ' אהרון, פ"ד מד(4) 877
 - ע"א 4736/94 אנג'ל נ' היוהמ"ש, תק-על 94(3) 319
 - ע"א 53/80 שחר נ' פרידמן, לח(1) 443
 - ע"א 566/81 שמואל נ' שמואל, פ"ד לט(4), 399

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

ג. דיני הנזיקין (8 שעות שיעור + 4 שעות סדנא)

1. מטרות דיני הנזיקין (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
2. עולות הרשלנות (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
3. מטרדים (1 ש"ש)
4. קשר סיבתי וריחוק הנזק (1 ש"ש)
5. לשון הרע ופגיעה בפרטיות (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
6. תרופת הפיצויים (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)

חומר קריאה :

- דיני הנזיקין : תורת הנזיקין הכללית, בעריכת ג' טדסקי, מאת י. אנגלרד, א. ברק, ומ. חשין (מהדורה שניה), (ירושלים, תשל"ז).
- פקודת הנזיקין [נוסח חדש]
- חוק למניעת מפגעים, תשכ"א-1961
- חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), תשנ"ב-1992
- תקנות למניעת מפגעים (רעש בלתי סביר), התש"ן – 1990
- חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה – 1965.
- חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981
- ע"א 44/76 אתא נ. שוורץ, פ"ד ל (3) 785,
- ע"א 2625/02 נחום נ. דורנבאום, פ"ד נח (3) 385
- ע"א 248/83 עיריית ירושלים נ. גורדון, פ"ד לט (1) 113
- ע"א 316/75 שור נ. מדינת ישראל, פ"ד לא (1) 299
- ע"א 250/77 כיתן בע"מ נ' וייס, פ"ד לג(2) 785
- ע"א 248/86 עזבון חננשוילי נ' רותם חב' לביטוח בע"מ, פ"ד מה(2) 529
- ד"נ 12/63 לאון נ' רינגר, פ"ד י"ח(4) 701
- ע"א 357/80 נעים נ' ברדה, פ"ד לז(3) 762
- ע"א 30/72 פרידמן נ' סגל, פ"ד כז(2) 225

ד. דיני עבודה (8 שעות שיעור + 6 שעות סדנא)

1. חופש העיסוק ומגבלותיו (1 ש"ש)
2. יחסי עובד ומעביד (2 ש"ש + 2 שעות סדנא)
3. מבוא לחוקי המגן (3 ש"ש + 2 שעות סדנא)
4. העסקת בני נוער (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
5. שביתה והשבתה – יישוב סכסוכי עבודה (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)

חומר קריאה

- בן ישראל ר., דיני עבודה, האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ב-2002
- חוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969
- חוק דמי מחלה, התשל"ו – 1976
- חוק חופשה שנתית, התשי"א – 1951
- חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951
- חוק הגנת השכר, התשי"ח – 1958.
- חוק שכר מינימום, התשמ"ז – 1987.
- חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963
- חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח – 1988.

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

- חוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953
- תקנות עבודת הנוער (עבודות אסורות ועבודות מוגבלות), התשנ"ו-1995
- חוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז – 1957
- בג"ץ 5636/01 בקמן נ. שר העבודה והרווחה, פ"ד נח (5) 890
- דנג"ץ 4601/95 סרוסי חי יוסף נ' בית הדין הארצי לעבודה ואח', פ"ד נב(4) 817.
- בג"ץ 5168/93 שמואל מור נ' בית הדין הארצי ואח', פ"ד נ(4) 628.
- ע"א 392/69 גרגורי נימץ נ' אחים משולם בע"מ, פ"ד כד (1), 107.
- דב"ע נב/3-242 אורינט קולור בע"מ נ' מיכל ממך, פד"ע כה 544
- דב"ע 107/98 אורי ארבל – HPH PRODUCTS, פד"ע לב (1999) 156
- דנג"ץ 4773/97 אפרים רקנט נ' היה"ד הארצי לעבודה, פ"ד נד(5), 330.
- עס"ק 1008/00 הורן את ליבוביץ בע"מ נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה, פד"ע לה 145

ה. דיני ראיות (6 שעות שיעור + 2 שעות סדנא)

1. חובת ההוכחה במישור הפלילי והאזרחי (1 ש"ש)
2. ראיות פסולות (1 ש"ש)
3. הכשרות והחובה להעיד (1 ש"ש)
4. חסיונות (1 ש"ש)
5. מהימנות, משקל דיות הראיות (1 ש"ש)
6. עזרי חקירה כראיה (1 ש"ש + 2 שעות סדנא)

חומר קריאה

- פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971
- חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982
- תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984
- ע"פ 171/81 פיטוסי נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 9
- ע"א 601/68 ביידר נ' לוי, פ"ד כג(1) 594
- ע"פ 480/85 קורטאם נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(3) 673
- ע"פ 217/59 היועץ המשפטי לממשלה נ' נבולסקי, פ"ד יד 73
- ע"פ 611/80 מטוסיאן נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(4) 85
- רע"פ 3904/96 מזרחי נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(1) 385
- ע"פ 800/85 ברדה נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(4) 266
- בג"ץ 355/79 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד(3) 294
- ע"פ 406/78 בשירי נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(3) 39
- בש"פ 1781/00 שוורץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(4) 293

המשפט הפלילי ותורת הענישה
יחידת לימוד אחת בהיקף של 90 שעות (שיעור + סדנא)

1. מבוא למשפט הפלילי

- א. סוגי עבירות ועבריינים (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
שוהם, ש.ג. ורהב, ג. (1983). אות קין: סטיגמה של פשע וסטייה חברתית. הוצאת שוקן: ירושלים. עמ' 89-105
- ב. גורמים לעבריינות (3 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - שוהם, ש"ג, אדד, מ', ורהב, ג' (2004). קרימינולוגיה. ירושלים: שוקן.
 - אברהם נ. טננבוים (2003) על שוטרים וגנבים: סוגיות בקרימינולוגיה סדרת האוניברסיטה המשודרת - משרד הביטחון
- ג. מטרות הענישה הפלילית (3 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - חוק העונשין תשל"ז 1977
 - יעקב קדמי, על הדין בפלילים: הדין בראי הפסיקה, מהדורה מעודכנת (2005)
 - ש"ז פלר יסודות בדיני עונשין (תשנ"ב)
 - י. רבין, י. ואקי דיני עונשין (תשע"א)
 - ת"פ (ת"א) 3442/09 מ"י נ' גדמו, תק-של 10(4), 84120.
 - ע"פ 212/79 פלוני נ' מ"י, פ"ד לד (2) 421
- ד. המשפט הפלילי כהליך בין המדינה לנאשם (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - חוק זכויות נפגעי עבירה, תשס"א-2001
 - ר"ע 226/86 מזרחי נ' מ"י, פ"ד מ (2) 305
 - ר"ע 40/86 שנער נ' מ"י, פ"ד מ (1) 237

2. עקרון החוקיות (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)

- ע"פ 4002/01 יעקב קורקין נ' מ"י, פ"ד נו (4) 250
- טלפונים: כפר: 6408902-08 תיכון: 6408907-08 חט"ב: 6408952-08 רדיו: 6408888-08
- פקסים: כפר: 9918889-08 תיכון: 9919341-08 חט"ב: 9912348-08
- ד.נ. הנגב 8531000

משרד החינוך המינהל לחינוך התיישבותי כפר הנוער "אשל הנשיא"

- ע"פ 787/79 מזרחי נ' מ"י, פ"ד לה (4) 421
- ע"פ 281/69 בר-שלום נ' מ"י, פ"ד כג (2) 85
- בג"צ 1618/97 סצ'י נ' עיריית ת"א, פ"ד נב (2) 542

3. יסודות העבירה

- א. היסוד העובדתי בעבירה (3 ש"ש + 3 שעות סדנא)
 - חוק לא תעמוד על דם רעך, התשנ"ח – 1998.
 - ד"נ 37/80 כהן נ' מ"י, פ"ד לה (1) 371
 - ע"פ 7519/97 שכטר נ' מ"י, פ"ד נב (2) 662
 - ע"פ 250/84 הוכשטט נ' מ"י, פ"ד מ (1) 813
 - רע"פ 3626/01 שלומי ויצמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3), 187.
 - ע"פ 311/72 צברי נ' מדינת ישראל, פ"ד כז(2), 505
- ב. היסוד הנפשי בעבירה (3 ש"ש + 3 שעות סדנא)
 - ע"פ 1713/95 פרידמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(1), 265
 - ע"פ 7295/95 דיסנצ'יק נ' מ"י, פ"ד נא(2) 193
 - ע"פ 552/68 אילוז נ' מ"י, פ"ד כג (1) 377
 - ע"פ 677/83 בורכוב נ' יפת, פ"ד לט (3) 205
 - ע"פ 6131/01 מ"י נ' פרבשטיין, פ"ד נו (2) 24
 - ע"פ 3417/99 הר שפי נ' מ"י, פ"ד נה (2) 735
 - ע"פ 5612/92 בארי ואח' נ' מ"י, פ"ד מח (1) 302
 - ד"נ 15/64 בש נ' הי"מ, פ"ד יט (1) 309
 - ע"פ 26/97 לקס נ' מ"י, פ"ד נב (2) 673
 - ד"נ 3371/98 אזוראלוס נ' מ"י, פ"ד נד(4), 502.
 - ש"ז פלר, "טעות במצב דברים – בעקבות פסק הדין בע"פ 5612/92 (פרשת האינזוס "שמרת") ולנוכח תיקון מס' 39 של חוק העונשין", מחקרי משפט יב (תשנ"ה – 1995), 5.
 - מרדכי קרמניצר, "החובה להלשין או החובה לדווח – על העבירה של אי מניעת פשע", המשפט, 2007.

4. סיבתיות

- א. קשר סיבתי עובדתי (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - ע"פ 418/77 ברדריאן נ' מ"י, פ"ד לב(3) 3
- ב. קשר סיבתי משפטי (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - ע"פ 4230/99 אבו ג'אנם נ' מ"י, פ"ד נו (1) 34
 - ע"פ 84/85 ליכטנשטיין נ' מ"י, פ"ד מ (3) 141

5. סייגים לאחריות פלילית

- א. אי שפיות (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - חוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991, ס' 15
- טלפונים: כפר: 6408902-08 תיכון: 6408907-08 חטי"ב: 6408952-08 רדיו: 6408888-08
- פקסים: כפר: 9918889-08 תיכון: 9919341-08 חטי"ב: 9912348-08
- ד.ג. הנגב 8531000

**משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"**

- ע"פ 8220/02 ברוכים נ' מ"י, פ"ד נח(5) 724

- ב. העדר שליטה (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
- למברג, מ. "החולה הפסיכופטי והדחף שאינו ניתן לריסון", מחקרי משפט י
(תשנ"ג) עמ' 215-242
- ע"פ 382/75 חמיס נ' מ"י, פ"ד ל(2) 729
- ע"פ 118/53 מנדלברוט נ' הי"מ, פ"ד י 281

- ג. שכרות (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
ע"פ 6679/04 סטקלר נ' מ"י, דינים עליון 2006 (29) 211
ד. כורח (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
ע"פ 2130/95 בשיר נ' מ"י, פ"ד נא (3), 456
ה. צורך והגנה עצמית (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
- א' אנקר ור' קנאי, "הגנה עצמית וצורך" פלילים ג' (תשנ"ד) 5
- ת"פ (ב"ש) 1010/07 מ"י נ' דרומי, תק-מח 09(3) 1842
- ע"פ 6353/94 בוחבוט נ' מ"י, פ"ד מט(3) 647
ו. צידוק (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
- ע"פ 486/88 אנקונניה נ' התצ"ר, מד (2) 353.
- גרוס עמנואל, "סיכול פעולות טרור על-ידי פגיעה במבצעה או במפקדיהן כאקט של הגנה עצמית – האם הוא מותר?" קרית המשפט ב 189.
- שלף ליאון, "בין קדושת החיים לכבוד האדם – על ייסורי הגוף, הקדמה הרפואית, רגישות אנושית והמשפט הפלילי" משפטים כד (1) (תשנ"ד-1994) 207.

- ז. טעות (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
ע"פ 5612/92 מ"י נ' בארי ואח', פ"ד מח (1) 302
ח. זוטי דברים (1 ש"ש + 1 שעות סדנא)
ע"פ 807/99 מ"י נ' עזיזאן נג (5) 747.

6. עבירות נגזרות

- א. הניסיון הפלילי (2 ש"ש + 2 שעות סדנא)
- ע"פ 5150/93 סריס נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(2), 183.
- ע"פ 401/99 מצראווה נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(3), 561.
ב. סיוע (2 ש"ש + 2 שעות סדנא)
- ע"פ 4317/97 פוליאקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1), 289
- ע"פ 320/99 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(3), 22
ג. שידול (2 ש"ש + 2 שעות סדנא)
- ע"פ 11331/03 משה קיס נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(3), 453.

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

ד. מבצעים בצוותא ואחריות נגררת של שותפים למעשה (2 ש"ש + 2 שעות סדנא)
ע"פ 4389/93 מרדכי ועבודי נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3), 239

7. עבירות ייחודיות

- א. עבירות המתה (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - אברהם נ. טננבוים (2003) על שוטרים וגנבים: סוגיות בקרימינולוגיה סדרת האוניברסיטה המשודרת - משרד הביטחון
 - א' אנקר, רצח בכוונה תחילה, משפטים ו (תשל"ו) 478.
 - י' שחר, כוונת המחוקק ב"כוונה תחילה", מחקרי משפט ב (תשמ"ב) 204.
 - ק' שפירא-אטינגר, קלות הדעת במשפט הפלילי - האם יש משקל לדעת?, מחקרי משפט יד (תשנ"ח) 179.
- ב. אלימות במשפחה (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991.
 - חוק למניעת הטרדה מאיימת, התשס"א – 2001.
 - ע"א 458/79 ניר נ' ניר, פ"ד לה(1) 518.
 - ע"א 192/82 סדן נ' סדן, פ"ד לו (4) 169.
- ג. סמים (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - כספי, י. (1996). סמים מסוכנים: מדיניות, פיקוח, אכיפה ומשפט. הוצאת תמר חיפה.
 - פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973
- ד. עבירות תנועה (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)
 - ד' מור "גורם ההרתעה במלחמה בתאונות דרכים" ספר לובנברג 257-293
 - פקודת התעבורה [נוסח חדש], תשכ"א-1961
 - חוק המאבק הלאומי בתאונות דרכים, תשנ"ז-1997
 - ע"פ 3883/04 אבו סיביה נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (5) 481

8. דרכי ענישה ושיקולי ענישה

- א. שיקולי ענישה (2 ש"ש)
 - הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 92) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), התשס"ו-2006 פורסם בה"ח הממשלה התשס"ז 241 בעמ' 446
 - ע"פ 1399/91 ליבוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד מז (1) 177
- ב. הסדרי טיעון (1 ש"ש)
 - בג"צ 218/85 ארביב נ' פרקליטות מחוז ת"א, פ"ד מ (2) 393
- ג. אי הרשעה (1 ש"ש)
 - ע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, פ"ד נב (3) 337

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

ד. מאסר עולם (2 ש"ש)

ע"פ 4600/94 חביו נ' מדינת ישראל, פ"ד נ (5) 617

ה. חלופות מאסר (3 ש"ש)

9. צדק מאחז ועבריינות נוער (6 ש"ש)

- פרקש, ע. (2002) צדק מאחז בתחום המשפט הפלילי. תל אביב, משרד המשפטים, המרכז הארצי לגישור וליישוב סכסוכים.
- אדד מ. (2000) נגטיביזם בגיל ההתבגרות. תלפיות, שנתון המכללה תשנ"ט-תש"ס
- שרון, א (1990). נוער בפלילים -שפיטה, דרכי טיפול וענישה. תל -אביב : הוצאת תמר
- חסין, י. (1986). עבריינות נוער בישראל. תמונת מצב. מכון הנרייטה סאלד , ירושלים

המשפט החוקתי יחידת לימוד אחת בהיקף של 90 שעות (שיעור + סדנא)

1. מבוא למשפט חוקתי (4 ש"ש + 2 שעות סדנא)

- הגדרת תחומי פרישתו של המשפט החוקתי
- אבחנה בין המשפט הציבורי למשפט הפרטי
- מהי שאלה משפטית חוקתית

חומר קריאה

בג"צ 2320/98 עבד אל פתאח מוחמד אל עמלה נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פ"ד נב (3) 342

2. האם ישנה חוקה בישראל? (6 ש"ש + 2 שעות סדנא)

- מהי חוקה ומהו מעמדה המשפטי
- מעמדה של הצהרת העצמאות כמסמך מעין חוקתי
- טיעונים בעד ונגד חוקה
- ההיסטוריה של חקיקת חוקי היסוד
- מאפיינים של חוקה וחוקי יסוד
- חוקים "יסודיים" שאינם חוקי יסוד

חומר קריאה

- אמנון רובינשטיין וברק מדינה, המשפט החוקתי של מדינת ישראל (מהדורה שישית, תשס"ה) עמ' 126-92.
- רות גביזון המהפכה החוקתית, תיאור המציאות או נבואה המגשימה את עצמה? משפטים כ"ח 21, 34-37 (תשנ"ז).
- הכרזת העצמאות
- דברי הכנסת משנת 1950, כרך 5, עמ' 1743
- בג"צ 10/48 זיו נ' הממונה בפועל על האזור העירוני בתל-אביב, פ"ד א 85
- ע"ב 1/65 ירדור נ' ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, פ"ד יט (3) 365
- ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט (4) 221
- בג"צ 1554/95 עמותת שוחרי גיל"ת נ' שר החינוך, פ"ד נ(3) 2

3. זכויות האדם והאזרח

א. הזכות לחיים ושלמות הגוף (4 ש"ש + 2 שעות סדנא)

- עבירות ההמתה, התקיפה והחבלה
- המתת חסד, סיוע להתאבדות
- זכות נגד עינויים

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

חומר קריאה

- גביון רות (1991) "זכויות האדם" בתוך זכויות האדם והאזרח בישראל, מקראה, האגודה לזכויות האזרח בישראל.
- חוק החולה הנוטה למות, תשס"ו – 2005
- רע"א 5587/97 היועמ"ש נ' אכ"ר בן, פ"ד נא (4) 830
- בג"צ 769/02 הוועד הציבורי נגד העינויים נ' ממשלת ישראל, פ"ד נד (6) 285.

ב. כבוד האדם - חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (4 ש"ש + 2 שעות סדנא)

- תחומי פרישתו של חוק היסוד והערכים המוגנים על פיו
- פסקת ההגבלה
- השפעת החוק על הדין הקיים ערב חקיקתו
- תחולת החוק לגבי חירויות וזכויות שאינן מצויות בו במפורש

חומר קריאה

- חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו
- מנחם אלון, דרך חוק בחוקה: ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטית לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, עיוני משפט יז 659 (תשנ"ד)
- בג"צ 6226/01 אינדור נ' ראש עיריית ירושלים, פ"ד נז (2) 137
- רע"א 8420/96 דן מרגליות נ' משכן בנק הפועלים למשכנתאות, פ"ד נא (3) 789
- בש"פ 537/05 עימאד גנימאת נ' מדינת ישראל, מט (3) 355
- ע"א 396/00 אביגדור בן דע נ' אגד, נו (1) 851
- ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד נ' מגדל כפר שיתופי, מט (4) 221.

ג. שוויון בפני החוק (4 ש"ש + 2 שעות סדנא)

- מעמדו והיקף תחולתו של עקרון השוויון כערך מוגן
- משמעותו של עקרון השוויון ודרכי יישומו
- הבחנה בין אפליה אסורה בין שווים לאבחנה מותרת בין שונים

חומר קריאה

- פרנסס רדאי, על העדפה מתקנת, משפט וממשל ג 145 (תשנ"ה)
- חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א 1951
- חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח 1988
- חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000
- בג"צ 528/88 אביטן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד מג (4) 297
- בג"צ 6924/98 האגודה לזכויות האזרח נ' ממשלת ישראל, פ"ד נה (5) 15
- בג"צ 6898/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) 258
- רע"צ 3969/97 מדינת ישראל נ' חאלד אבו רביע, פ"ד נא (5) 47
- בג"צ 4541/94 מילר נ' שר הבטחון, פ"ד מט (4) 94
- בג"צ 721/94 אל על נתיבי אויר לישראל נ' דנילוביץ, פ"ד מח (5) 749
- בג"צ 7081/93 בוצר נ' המועצה המקומית מכבים-רעות, פ"ד נ (1) 19

ד. החירויות

(1) חופש העיסוק - חוק יסוד: חופש העיסוק (4 ש"ש + 2 שעות סדנא)

משרד החינוך המינהל לחינוך התיישבותי כפר הנוער "אשל הנשיא"

- מעמדו של חוק היסוד ותחומי פרישתו
 - פסקת ההגבלה ואיזון אינטרסים מתנגשים
 - השפעת חוק היסוד על הדין שהיה קיים ערב חקיקתו
- חומר קריאה

- חוק יסוד : חופש העיסוק
- בג"צ 6268/00 קיבוץ החותרים נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נה (5) 639
- רע"פ 10687/02 הנדימן עשה זאת בעצמך נ' מדינת ישראל, פ"ד נו (3) 1
- ע"ע 164/99 פרומר ואח' נ' רדגארד בע"מ, פד"ע לד 294.

(2) חופש הביטוי (6 ש"ש+3 שעות סדנא)

- חופש הביטוי כעקרון כללי
- חופש הביטוי, שלום הציבור וביטחון המדינה
- חופש הביטוי העיתונאי והאמנותי
- הזכות להפגין

חומר קריאה

- חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה – 1965.
- חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981
- בג"צ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז 871
- בג"צ 680/88 שניצר נ' הצנזור הצבאי הראשי, מב (4) 617
- ה"פ 156/99 אגודת הסטודנטים במכללת הגליל המערבי נ' מכללת הגליל המערבי, פ"ד סא (1) 744.
- בשי"פ 537/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 355
- בג"צ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421
- בג"צ 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נ(4) 136
- ע"א 214/89 אבנרי נ' שפירא, פ"ד מג(3) 840

(3) חופש הדת, המצפון והחופש מדת (4 ש"ש+ 3 שעות סדנא)

- חופש הדת
- החופש מדת
- חופש המצפון

חומר קריאה

- ה"פ 25477-05-11 קניוק נ' שר הפנים (פורסם 27.9.2011)
- בג"צ 262/62 פרץ נ' כפר שמריהו, פ"ד טז 2101
- בג"צ 47/82 קרן התנועה ליהדות מתקדמת נ' שר הדתות, פ"ד מג(2) 661
- בג"צ 1514/01 גור אריה נ' הרשות השנייה לטלוויזיה, פ"ד נה(4) 267
- בג"צ 953/01 סולודקין נ' עיריית בית שמש, פ"ד נח(5), 595.

(4) חופש התנועה (4 ש"ש+ 2 שעות סדנא)

הזכות הבסיסית והמגבלות הטיפוסיות הקיימות לגביה (מעצר חשודים, מעצרים מנהליים, אשפוז כפוי, צוי איסור יציאה מן הארץ)

חומר קריאה

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

- בג"צ 3914/92 לב נ' בית הדין הרבני, מח (2) 491
- בג"צ 5016/96 ליאור חורב נ' שר התחבורה, נא (4) 1
- בג"צ 672/87 עתאמללה ואח' נ' אלוף פיקוד צפון, מב (4) 708

5) חופש הקניין (4 ש"ש + 1 שעות סדנא)

הזכות לקניין פרטי והמגבלות הקיימות לגביה

חומר קריאה

- בג"צ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה ואח' נ' כנסת ישראל ואח', פ"ד נ"ט (2) 481
- בג"צ 1683/93 יבין פלסט בע"מ נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מז (4) 702

6) חופש ההתאגדות (2 ש"ש + 1 שעות סדנא)

חופש ההתאגדות כעקרון כללי

סוגי תאגידים

הסיבות להתאגדות והמגבלות המוטלות לגביה

חומר קריאה

- בג"צ 124/70 כוכבי שמש נ' רשם החברות, פ"ד כה (1) 505
- ע"א 4531/91 דרויש נאסר נ' רשמת העמותות, פ"ד מח (3) 294

4. בית המשפט הגבוה לצדק (8 ש"ש + 4 שעות סדנא)

א. מבנה וסמכויות

ב. דיני היושר ותחולתם בבג"צ

ג. סדרי הדין בבג"צ

ד. "זכות העמידה"

ה. האצלת סמכויות "בג"ציות" לבתי משפט אחרים

חומר קריאה:

- חוק יסוד: השפיטה
- בג"צ 600/75 קורן נ' שר הביטחון, פ"ד ל (1) 514
- בג"צ 651/03 האגודה לזכויות האזרח נ' יו"ר הכנסת, פ"ד נז (2) 62
- בג"צ 114/78 בורקאן נ' שר האוצר, פ"ד לב (2) 800
- בג"צ 547/98 פדרמן נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג (5) 520
- בג"צ 212/03 חרות נ' יו"ר ועדת הבחירות, פ"ד נז (1) 750
- בג"צ 378/03 גיליט יונה נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד לח (1) 778

5. "מדינה יהודית ודמוקרטית" (6 ש"ש + 4 שעות סדנא)

א. המקור ההיסטורי והמשפטי של המונח

ב. ההתנגשות בין הערכים והאיזון ביניהם

ג. האם וכיצד ניתן ליישב ביניהם

רשימת קריאה

- חוק יסוד: מקרקעי ישראל

**משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"**

- חוק השבות תשי"ז-1950
- חוק האזרחות תשי"ב-1952
- פקודת העדה הדתית (המרה) 1929
- בג"צ 72/62 רופאיזון נ' שר הפנים, פ"ד כו (1) 334
- בג"צ 6898/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) 258
- ע"ב 2/88 בן שלום נ' ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, פ"ד מג (4) 224.

**מבוא למשפט העברי - הערכה חלופית כיחידת לימוד אחת
עריכת משפט מבויס במסגרת "רדיו אשל הנשיא" (עדכון תשע"ו)**

א. "רדיו אשל הנשיא" כפלטפורמה להכרת סוגיות במשפט העברי

רדיו אשל הנשיא הוקם בשנת 1993 כתחנת הרדיו החינוכי הראשונה בישראל בחסות קול ישראל ומשרד החינוך. המטרה הראשונית בהקמתו הייתה לקרב את צעירי הפריפריה למקצועות התקשורת ולהשמיע את קולם ברבים. אולפני הרדיו ממוקמים בתוך בית הספר ומשדרים לאורך 24 שעות ביממה תכניות אישיות, תכניות מגזין ותחקיר, עבודות גמר, תכניות ייחודיות עם אמנים וכן שידורי

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

מוסיקה. תלמידים הלומדים במגמת תקשורת-רדיו בבית הספר משמשים, בין היתר, כשדרנים, כותבי הטקסטים וטכנאים.

היות וידוע לנו, כי תחנת הרדיו בבית הספר זוכה לחשיפה נרחבת בקרב מאזינים צעירים וצעירים ברוחם מכל קצוות הארץ (דרך רשתות הפייסבוק ואתרי ההאזנה הישירה), חשבתי כי נכון יהיה לשלב בין הרצון לחשוף את התלמידים להכרת המשפט העברי דרך תהליך חקר ולמידה משמעותית, לבין ההזדמנות להקליט סדרת תכניות בנושא "משפט עברי" שתוכל להיות משודרת למאזינים רבים.

ב. מטרתיו של משפט מבויס עבור התלמיד

- לימוד הנושא בדרך חווייתית ומהנה ההופך את התלמיד ללומד אקטיבי
- יישום המושגים והתכנים שנלמדו בתחומי המשפט העברי תוך פיתוח יכולות חשיבה משפטית
- דיון מעמיק בסוגיה המעלה דילמה מוסרית
- ניסוח ותרגול העלאת טיעונים משכנעים ולוגיים התומכים/ מתנגדים לסוגיה שבמחלוקת
- תרגול מיומנויות של עמידה מול קהל
- תרגול מיומנויות של שיתוף פעולה ועבודת צוות
- יצירת סבלנות וסובלנות כלפי האחר והשונה ונכונות לשמוע דעות אחרות ומגוונות.
- פיתוח הרגשת מסוגלות של התלמיד

ג. מבנה התכנית המוצע ודרכי ההוראה

- שעור בן 30 שעות אשר יוקדש להכרת התקופות העיקריות והמושגים המרכזיים של המשפט העברי ולהבנת הקשר בין המשפט העברי למשפט הישראלי דרך פסקי דין נבחרים של בתי המשפט בישראל. (פירוט להלן)
- סדנא בת 15 שעות אשר תוקדש להכנה מקדימה לקראת המשפט המבויס שיערכו התלמידים ותכלול בין היתר: סדנא במסגרת רדיו אשל הנשיא שתכלול את רזי השידור ברדיו, הבנת סדרי הדין ואופן ניהול המשפט, התנסות בניסוח מסמכים משפטיים, עמידה מול קהל והעלאת טיעונים בעל-פה.
- יתר 45 השעות יוקדשו ללמידה קבוצתית (בחברותא) סביב דילמה מוסרית מתחום המשפט העברי, אשר שיאה יהיה עריכת משפט מבויס שיועבר ע"י התלמידים.

ד. אופן עריכת המשפט המבויס

המשפט המבויס יהיה אירוע שיא מבחינת תלמידי המגמה, אשר יחתום את שלוש שנות לימודיהם. המשפט המבויס יתקיים באולפני תחנת "רדיו אשל הנשיא" והוא יוקלט ויערך לשידור. במהלך ההכנה למשפט, כל אחד מהתלמידים יקבל על עצמו תפקיד של שופט, עו"ד או עד. כל צד ינסח בעצמו את תפקידו ויכין את המוצגים והראיות שיתמכו בטיעונו. המשפט יתנהל על פי סדרי הדין המקובלים. הצדדים יעלו את טיעוניהם, ישמעו ההוכחות, יוצגו נאומי הסיכום ולאחר מכן יודיעו השופטים מהי פסיקתם.

ה. דרכי הערכה

הערכת התלמיד תתבצע על סמך מספר מדדים:

אחוזים	משימה	פירוט
--------	-------	-------

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

1	25% (25) (נק')	בחינת ידיעותיו של התלמיד בכתב	יערך מבדק לגבי התקופות והמושגים המרכזיים של המשפט העברי
2	20% (20) (נק')	הגשת מטלות כתובות על פי חלוקת התפקידים	הגשת כתבי טענות, סיכומים, ראיות ופסק דין
3	35% (35) (נק')	בחינת ידיעותיו של התלמיד בעל פה	בחינת ידיעותיו של התלמיד שבאו לידי ביטוי במטלות שהוגשו ע"י קבוצתו
4	20% (20) (נק')	השתתפות פעילה, עבודת צוות ונוכחות מלאה בשיעורים	הקשבה, שיתוף פעולה עם תלמידים אחרים, קיום דיון שוטף בכיתה, סיוע וערבות הדדית. נוכחות ללא היעדרות שאינה מוצדקת

חומר קריאה:

- מ' אלון המשפט העברי - תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו (1988)
- יי סיני יישום המשפט העברי בבתי המשפט בישראל (2009)
- אריה אדרעי, "מדוע לנו משפט עברי", עיוני משפט כה (תשס"ב) 467
- הרב א. טרגין (עורך) משפט, חברה ורפואה- מספרות השו"ת

1. דיון במקורותיו ותקופותיו של המשפט העברי

- א. המדרש
- ב. המשנה, התלמודים
- ג. פירושים וחיידושים – דוגמת רש"י.
- ד. פוסקים מרכזיים-דוגמת הרמב"ם, הרי"ף, הרא"ש, הר"י קארו, הרמ"א
- ה. ספרות השו"ת

2. פסקי דין מרכזיים של בתי המשפט בישראל המיישמים את המשפט העברי במשפט הישראלי

- א. דיני חוזים
 - ד"נ 22/73 בן שחר נ' מחלב, פ"ד כח(2) 89
 - ע"א 350/77 כיתן נ' וייס, פ"ד לג(2) 785
- ב. דיני נזיקין ולשון הרע (4 שעות סדנא)
 - ת"א (שלום ת"א) 48982/04 אלי לוק נ' ידיעות אחרונות בע"מ, תק-של 2006(1) 143.
 - ע"מ (מחוזי י-ם) 595/04 פלוגי נ' אלמונית (טרם פורסם) (מיום 24.2.2004).

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

ג. דיני עונשין

- א' קירשנבאום, "מקומה של הענישה במשפט העברי הפלילי", עיוני משפט יב (תשמ"ז) 253
- ת"פ (שלום כפ"ס) 1801/04 מדינת ישראל נ' הרנני, תק-של 2005 (2) 23940.
- ת"פ (מחוזי י-ם) 1057/05 מדינת ישראל נ' יניב חדד, תק-מח 2007 (1) 12334

ד. משפט חוקתי

- בג"צ 2006/97 ג'נימת ואח' נ' אלוף פיקוד המרכז, פ"ד נא (2) 651.
- בג"צ 1730/96 סביח נ' האלוף אילן בירן, פ"ד נ (1) 353
- ע"א 5587/93 נחמני נ' נחמני, פ"ד מט (1) 485
- דנ"א 2401/95 נחמני נ' נחמני, פ"ד נ(4) 661

ה. דיני עבודה

- ע"ב (אזורי י-ם) 2971/03 דניאל מלכה נ' שופרסל בע"מ (טרם פורסם) (מיום 21.5.2006)
- ע"ב (אזורי חי') 1912/02 פישביין נ' חברת קומבה בע"מ, תק-עב 2006 (1) 985
- בג"צ 1730/96 סביח נ' האלוף אילן בירן, פ"ד נ (1) 353
- ע"א 5587/93 נחמני נ' נחמני, פ"ד מט (1) 485
- דנ"א 2401/95 נחמני נ' נחמני, פ"ד נ(4) 661

תכנית לכתיבת עבודה גמר משפטית- יחידה חמישית במגמה

כתיבת עבודה בנושא משפטי על פי בחירת התלמיד הינה חובה במסגרת המגמה. התכנית לכתיבת עבודה כיחידה חמישית תתבצע בכיתה יב'. יוקדשו לה 90 ש"ש ומדי שבוע יוקדשו 3 שעות לתכנית זו במערכת הלימודים הרגילה. 25 ש"ש מתוך 90 ש"ש תוקדשנה להערכה מובנית בכתיבת עבודה ותכלול את הנושאים הבאים :

1. הסבר חשיבות נושא כתיבת עבודה מדעית במסגרת לימודים בבי"ס תיכון (2 ש"ש)
2. הסבר מבנה של עבודה מדעית (5 ש"ש)
3. הסבר לגבי חשיבותה של הביבליוגרפיה בכתיבת עבודה מדעית וכן הדרכה בכללי ציטוט ביבליוגרפים (5 ש"ש)
4. הסבר כלי מחקר הקיימים בעבודה ביבליוגרפית (3 ש"ש)

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

5. הסבר שאלות מחקר הקיימות בעבודה תוך שימת דגש על המשתנים התלויים והבלתי תלויים הקיימים בעבודה זו (5 ש"ש)
6. הסבר הקשר בין הממצאים לבין המסקנות בעבודת מחקר מדעית (2 ש"ש)
7. ההשערות בתחום עבודת מחקר מדעית והדרכים לאישורן (3 ש"ש)

ההנחיה הכיתתית על הדרכים לכתיבת עבודה תכלול הסבר לגבי בחירת נושא העבודה, מציאת חומר ביבליוגרפי, עריכת פרקי עבודה, עיבוד החומר הביבליוגרפי לפי ראשי פרקים, הצגת שאלות מחקר וכיוצ"ב.

מטרות העבודה:

על התלמיד לבטא בעבודה זו את ידיעותיו והבנתו בנושאים שלמד במסגרת לימודי המגמה. התלמיד יבחר את נושא העבודה בעזרת מושגים ותיאוריות שלמד בסיוע מורה המגמה. בכתיבת העבודה יתנסה התלמיד בעבודה עצמאית תוך כדי תרגול

1. בבחירת נושא העבודה וניסוחו
2. במציאת הביבליוגרפיה הרלוונטית
3. בעריכת ראשי פרקים
4. בעיבוד החומר הביבליוגרפי לפי ראשי הפרקים
5. בניתוח תוכן של טקסטים ספרותיים משפטיים ופסקי דין של הערכאות השונות
6. בעמידה בלוחות זמנים

מבנה העבודה:

1. דף שער: שם העבודה, שם הכותב ומספר תעודת הזהות שלו, שם בית הספר, שם המנחה, מועד ההגשה
2. תוכן העניינים: רישום כל הפרקים כולל ביבליוגרפיה ונספחים תוך ציון מספרי עמודים.
3. מבוא: מדוע נבחר הנושא ומה העניין האישי של הכותב בו, יוצגו הבעיות והשאלות העומדות בפני הכותב וכן יוצגו דרכי כתיבת העבודה כולל המגבלות העומדות בפני הכותב.
4. סקירה ספרותית/ גוף העבודה: יכלול התמודדות עם השאלות העומדות לדיון תוך ניתוח חומר עיוני ושימוש בדרכי כתיבת העבודה שהוצגו במבוא.
5. סיכום העבודה ומסקנות הכותב
6. נספחים
7. ביבליוגרפיה רשומה לפי כללי הציטוט האחד המשפטי

לוחות זמנים:

על התלמיד להגיש הצעה לעבודת גמר במועדים הנקובים להלן ובה עליו להציג את נושא העבודה המוצע, פרקי העבודה המשוערים, שאלות המחקר וכן ביבליוגרפיה ראשונית:

- א. עד תום חודש אוקטובר יש להגיש הצעת מחקר כתובה הכוללת ראשי פרקים ראשוניים וביבליוגרפיה ראשונית.
- ב. עד תום חודש נובמבר יש להגיש סיכום מקורות ביבליוגרפיים וראשי פרקים סופיים
- ג. אישור להגשת העבודה יינתן לא יאוחר ממחצית חודש דצמבר
- ד. עד תום חודש מרץ יש להגיש את ראשי הפרקים הכתובים לקריאה ראשונה ולבדיקה
- ה. עם תום חודש אפריל יש להגיש העבודה הסופית כרוכה ומודפסת בשני עותקים
- ו. עמידה בלוח הזמנים היא תנאי להצלחה ביחידה זו
- ז. אי עמידה בלוח הזמנים עשויה להפחית נקודות מציונו של הכותב

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי
כפר הנוער "אשל הנשיא"

דרישות העבודה:

- א. הנושא יוגדר בצורה עניינית התואמת עבודה ברמה ובהיקף של יחידת לימוד אחת. היקף העבודה המומלץ הוא 20 עמודים (לא כולל ביבליוגרפיה ונספחים) כתובה בגופן דויד 12 וברוח כפול כולל שוליים בכל עמוד.
למשל: המקצוע- חוק ומשפט
התחום- משפט העבודה בישראל
הנושא הכללי- עבודת נשים
צמצום הנושא- הזכות לפטר נשים בהריון בישראל
- ב. על הביבליוגרפיה להיות עניינית, מקיפה, אקטואלית ומעודכנת. יש לכלול בה לפחות 5 פריטים מן התחום המקצועי כגון: חוקים, הצעות חוק, פסקי דין, מאמרים וספרות משפטית אחרת.
- ג. ראשי הפרקים יהיו ענייניים ורלוונטיים. כל פרק יתחיל בעמוד נפרד.
- ד. עיבוד החומר הביבליוגרפי יעשה לפי ראשי הפרקים שבעבודה.
- ה. בעבודת שדה אמפירית ייבדק נושא העבודה או אחד הנושאים המופיעים בו באמצעות כלי איסוף נתונים המקובלים במדעי החברה כגון: שאלונים, ראיונות, תצפיות, מקורות סטטיסטיים וכיוצ"ב.
בהקדמה לעבודה האמפירית יציג התלמיד את:
 - השאלה הנבדקת והגדרת המשתנים
 - כלי איסוף הנתונים בהם ישתמש
 - הקשר בין השאלות הנשאלות לנושא הנבדק
 - מהלך העבודה
 - הקשר בין החומר העיוני לשאלות שתיבדקנה
 - האוכלוסייה הנחקרת או שדה המחקר
 - הנתונים בהם ייעשה שימוש
- ו. הסיכום והמסקנות יתייחסו לשאלות שהוצגו במבוא ולממצאים העיוניים, ובעבודה אמפירית לממצאים של העבודה האמפירית. התלמיד יציג בסיכום ובמסקנות את מידת ההתאמה או אי ההתאמה בין הממצאים האמפיריים.
- ז. כאשר התלמיד מתבסס בגוף העבודה על חומר ביבליוגרפי, יציגו התלמיד באמצעות מראה מקום (הערות שוליים) בתחתית העמוד בו דן בחומר זה. על כל הביבליוגרפיה הרשומה בסוף העבודה להופיע בגוף העבודה ברישום מראי המקום.
- ח. על כל הנספחים להיות מוזכרים בגוף העבודה לפי מספרם הסידורי. במקרה של עבודה שדה אמפירית יצורפו כל חומרי הגלם של העבודה (דוגמת שאלונים, דפי ראיונות או תצפיות) לעבודה בתיק נלווה.
- ט. העבודה תוגש כשהיא מודפסת וכרוכה, בסגנון ענייני ובעברית תקנית.

קריטריונים להערכת עבודת הגמר המסכמת במסגרת היחידה החמישית

תחום ההערכה	פירוט התכנים	ניקוד מקסימאלי
מבוא	כולל הקדמה כללית ובה: - הצגת נושא העבודה ומטרתה - הצגת המושגים המרכזיים הקשורים לנושא העבודה - הצגת סוגיות/דילמות העולות מן הנושא - הצגת ייחודיותו וחשיבותו של הנושא.	10
סקירת ספרות (גוף העבודה)	-סקירה רלוונטית, מעמיקה ומקיפה של נושא העבודה על היבטיו השונים.	35

-שימוש ב-3-4 מקורות רלוונטיים,

עדכניים ומגוונים לכל הפחות.

-מיזוג של מקורות מידע שונים תוך הפנייה

למקורות ביבליוגרפים רלוונטיים.

-ניסוח עצמאי של התלמיד ללא העתקת

פסקאות ומשפטים מן המקור (אלא

במקרים בהם הדבר נדרש).

-הצגה רציפה והגיונית של הנושא תוך

חלוקה לפרקים/תת נושאים.

הצגת ממצאים, דיון ומסקנות	20 -הממצאים שנלמדו מתוך הסקירה הספרותית מוצגים בצורה בהירה ומאירים היבטים שונים לגבי נושא העבודה. -הדיון כולל מסקנות ותובנות הנובעים מסקירת הספרות ומחקר הסוגיה. -מומלץ לכלול במסגרת הדיון גם הצעה לכיווני חקר/העמקה נוספים לגבי הנושאים שהוצגו.
------------------------------	---

צורת הכתיבה וההגשה	10 - העבודה מוגשת מודפסת וכרוכה על פי המבנה המקובל של עבודה אקדמית וכוללת: שער, תוכן עניינים, מבוא, סקירה ספרותית, סיכום ודיון, ביבליוגרפיה, נספחים (אם ישנם) - הכתיבה רציפה וכוללת משפטי קישור בין חלקי העבודה השונים. - הכתיבה ממוקדת סביב נושא העבודה - הכתיבה מציגה יכולת מיזוג טובה של מקורות מידע שונים. - קיימת הקפדה על כללי הציטוט המשפטי לאורך העבודה. - העבודה כתובה בשפה תקינה וללא שגיאות כתיב, תחביר ופיסוק.
-----------------------	---

מקוריות ועצמאות	10 חשיבה ביקורתית, מקוריות ועצמאות מצד התלמיד, הבאים לידי ביטוי לאורך
--------------------	--

15	-נעשה שימוש במגוון מקורות מידע (חקיקה, פסיקה, ספרות אקדמית, אינטרנט). - מקורות המידע הם רלוונטיים לנושא העבודה, עדכניים ומהימנים. -כל פריט ביבליוגרפי המוזכר בעבודה מופיע בביבליוגרפיה ולהיפך. - מקורות המידע מסודרים על פי כללי הציטוט המשפטי האחיד. - הנספחים (במידה וישנם) כוללים תכנים רלוונטיים לנושא העבודה.	ביבליוגרפיה ונספחים
100		סה"כ ניקוד